

dostižením téhož cíle v postavení slunce, odkud začaly běžet, čímž by se naplnil časový průběh všech let. Také ustanovil dny, v nichž se nesměly konat soudy; určil i dny soudní. V budoucnu se měla ukázat užitečnost toho, že se s lidem někdy nic nevyjednává.

20/ Potom obrátil pozornost k volbě kněží, ač on sám největší počet obětí vykonával, především ty, které nyní patří knězi — obětníku Diovu, zvanému flamen Dialis. Usuzoval však, že v obci válečnické se vyskytne více Romulů než králů podobných Numovi a že oni sami potáhnou do války. Proto, aby obřady náležející králi nebyly opomíjeny, zvolil flamina čili kněze zápalné oběti Lovovi, jako kněze stálého a vyznamenal ho ozdobným rouchem a kurulským královským křeslem. K tomu ještě přidal dva flaminy (tj. kněze zápalné oběti), jednoho Martovi, druhého Quirinovi; vybral také panny Vestálky, kněžskou to hodnost pocházející z Alby a nijak cizí rodu zakladatele. Určil jim plat ze státní pokladny, aby zůstaly jako trvalé kněžky toho chrámu, a učinil je panenstvím a ještě jinými obřady ctihodnými a posvátnými. Také vybral dvanáct salů — kněží tanečniců na počest Marta Grady, tj. *do boje krácejícího* — a dal jim za roucho zdobenou tuniku a přes ni jako svrchní šat kovový krunýř na prsa. Nařídil jim nosit nebeskou zbroj — štíty, které se jmenují *ancilia*, a kráčet městem za zpěvu písní doprovodných třítaktovým tancem a slavnostním tanečním procesím. Za nejvyššího kněze čili *pontifika* potom vybral Numu Marcia, syna Markova, a to z oteř, a odevzdal mu všechny obřady sepsané a přesně vyznačené, kterými obětními zvířaty, v které dny, v kterých chrámech se mají ty obřady konat a odkud se mají vyplácet peníze na ty obětní výlohy. Také všechny ostatní veřejné i soukromé obřady podřídil úředním nařízením pontifika, aby

tu byl znalec, k němuž by se mohl lid obracet o radu, aby nic z božského práva nebylo rušeno zanedbáváním obřadů domácích nebo přibíráním cizích. Ale nejenom nebeským bohosloužbám, ale i náležitým úkonům pohřebním měl též pontifex vyučovat i smířování duchů zemřelých a také určovat, jaká věštná znamení daná bleskem nebo jiným úkazem seslaná mají být do kultu přijímána a dále uctívána. A aby přiměl božskou moudrost je projevovat, zavedl oltář Lovovi Eliciovi, tj. *Zjevovateli*, na Aventinu a dotázal se boha na radu s prosbou, aby mu seslal věštnými ptáky znamení, jaká by měl přijímat.

21/ Numa odvrátil všecken lid od násilí a zbraní k tomu, aby se o těchto mírových opatřeních radili a hleděli je zavést. Tak byli pořád zaměstnáni nějakou činností a ustavičně měli mít také na mysli péči o bohy; vždyť uznávali, že nebeské božstvo má zájem o osudy lidské; a tak zbožnost naplnila srdce všech, takže poctivost a věrnost přisaze a vedle toho také úcta k zákonům i obava před tresty řídila obec. A protože sami lidé se přizpůsobovali mravům svého krále jako jedinečného svého vzoru, tak už i sousední kmeny nabyly úcty před ním; dosud totiž ti lidé věřili, že tu byl položen válečný tábor, nikoliv založeno město uprostřed nich — a to jen proto, aby byl rušen mírový život všech. Takovou úctu si u nich získali Římané, že považovali za porušení božského práva ublížit té obci zcela obrácené ke kultu bohů.

Prostíral se tu háj, jehož střed sylažoval ze stinně jeskyně pramen stále tekoucí vodou. Sem se velmi často ubíral Numa beze svědků jakoby ke schůzce s bohyní; a proto Kamenám, tj. vodním vílám, ten háj zasvětil, protože prý tam mívaly porady s jeho chotí Egerií. Také samojediné bohyni Víře tam zavedl slavnost. Nařídil, aby k té svatyni jezdili flaminové, tj. kněží zápalné

té největší pocty, to že tahle obec nepřezíje? To že je veta po římské moci? Ta výzva: „Plebej nechť se nestane konsulem!“ — ta tedy znamená bude konsulem? Cítíte, v jakém že otrok nebo propuštěnec bude konsulem? Cítíte, v jakém to opovržení žijete? I kousek toho světla, kdyby to šlo, by vám vzali! I nad tím se rozhořčují, že dýcháte, že hlas vydáváte, že máte podobu lidskou. Ba dokonce tvrdí — s dovolením bohů —, že je to hřích, aby se plebej stal konsulem! Zapřísahám vás, jestliže nás nepouštějí k leto-pisům ani k zápisům kněží-pontifiků, nevíme ani to, co všichni cizinci vědí, že totiž konsulové nastoupili na místo králů a že nemají z práva nebo důstojnosti nic na sobě, co by nebylo dříve na králích. Což myslíte, že jsme nikdy neslyšeli vyprávět, že Numa Pompilius nejenom nebyl patricijem, ale ani ne občanem římským, že byl povolán z území sabinského a že na vybidnutí národa z podnětu otce kraloval v Římě? Což neznáme, že se pak stal králem Lucius Tarquinius ještě za života dětí Ankových, ač nepocházel nejenom z rodu římského, ale ani ne z italského, jako syn Demarata korinthského, jako obyvatel z Tarquinii? Což nevíme, že po něm dostal královský trůn pro své schopnosti i pro svou mužnost Servius Tullius, syn zajatkyňě Kornikulanky, který neměl ani otce a jehož matka byla otrokyně? A co mám mluvit o Titu Tatiovii sabinském, kterého sám Romulus, otec města, přijal za svého spolukrále? Tedy pokud nebylo opovrhováno rodem člověka, aby se v něm zaskvěla zdatnost, rostlo panství římské. Teď by vás měl mrzet plebejský konsul, když přece naši předkové nepohrdali králi příšlymi z ciziny? Vždyť přece ani po výhnání králů nebylo město uzavřeno cizí ctností! Zajisté rod Claudů jsme po vyhnání králů přijali ze Sabinska nejen do naší obce, ale dokonce i do počtu patricijů. Což se musí stát z cizince nejdříve patricij, potom teprve může být konsulem? Kdyby to byl

občan římský z lidu, tu mu bude vzata naděje na konsulat? Cožpak nevěříme, že se může přihodit, aby muž stane se též a rázný, v míru i ve válce zdatný pocházel z lidu a byl podobný Numovi, Luciu Tarquiniovi a Serviu Tulliovi? Či mu ani nedovolíme, i kdyby skutečně takovým byl, aby se chopil kormidla státu? Anebo máme mít konsuly podobné decemvirům, těm největším ohavám, kteří přece všichni pocházeli z otců? Nebo snad dáme možnost novým lidem, kteří se podobají těm nejlepším z králů?“

4/ „Avšak,“ namítne někdo, „po vypuzení králů se nestal nikdo z lidu konsulem. Co z toho? Což se nedá žádná nová věc zavést? Co se až dosud neudělalo — a mnoho věcí se ještě neudělalo v novém národě —, to se nemá provést, ani když je to užitečné? Pontifikové-kněží a augurové-věšci z letu ptáků nebyli žádni za vlády Romulovy; Numa Pompilius je zvolil. Census-sčítání lidu v obci a rozpis setnin a rozdělení obyvatelstva do tříd neexistovalo; to zavedl Servius Tullius. Konsulové nikdy nebyli; po vypuzení králů byli zvoleni. Ani moc, ani jméno diktátora neexistovalo; vzniklo teprve za našich otců. Tribunové lidu, aedilové, quaestori žádni nebyli; bylo ustanoveno, aby byli zřízení. Decemviry, to jest desetičlennou komisi pro napsání zákonů, jsme v průběhu posledních deseti let zvolili, ale sesadili potom z politické moci. Kdo tu pochybuje, že ve městě navěky založeném, nesmírně rostoucím budou ustanovovány nové vládní funkce, kněžstva i právní zřízení kmenová i rodová? Což právě tohleto ustanovení, aby otcové neuzavírali sňatky s lidem, nepodali právě decemvirové jako návrh zákona v těchto několika málo letech? Nedali tak ten nejhorší příklad veřejnosti, nedopustili se svrchovaného bezpráví na lidu? Což může být nějaká větší pohana nebo zřejmější potupa, než aby část obce byla nehodná uzaví-

aby ani sám se sebou nebyl vnitřně vyrovnán. Ještě prý se jim zdá málo, že všechny ty vztahy božské i lidské uvádějí ve zmatek, už prý se i ke konsulátu chystají takoví pobuřovatelé lidu! A to oni nejdřív jen tak v řečech zkoušeli, aby jeden ze dvou konsulů byl vzat z lidu; teď už podávají dokonce návrh zákona, aby národ zvolil za konsuly buď někoho z otců, nebo z lidu, jak by se mu zachtělo. Oni, toť se rozumí, zvolí z lidu právě ty nejdřívejší buřiče: tak tedy budou konsuly Canuleiové a Iciliové! Nechť to nedopustí Iuppiter Nejlepší Největší, aby svrchovaná moc královské důstojnosti upadla tak hluboko. Otcové tisíckrát raději podstoupí smrt, než aby dovolili a strpěli tak velikou hanbu.

Také tím jsou si jisti — vykládali v senátě —, že i jejich předkové by se bývali pustili do jakéhokoliv zápasu spíše, než aby dopustili si dát vnutit takovéhle zákony; kdyby jen bývali tušili, jak při jejich povolnosti ve všem nebude na ně lid mírnější, ale naopak ještě drsnější a že bude vymáhat čím dál tím větší nepravosti, jakmile jen dosáhne na nich těch prvních; protože tehdy patricijové ustoupili při ustanovení tribunů, povolili jim i podruhé: teď to nebere konce. Nemohou v téže obci existovat vedle sebe i tribunové lidu i otcové: buď musí být odstraněn tento stav senátorský, nebo onen úřad tribunský; ale je třeba spíše pozdě než nikdy učinit přítrž smělosti a drzosti. Což pak? Tribunové aby beztržně rozesávali rozbroje a potom ještě rozněčovali války se sousedy? Což aby bránili vyzbrojování obce a její obraně, až se postaví proti těm nepokojům, které oni sami budou rozněcovat? I když jen taktak sem ještě nepřátelé nepovolali, aby nedovolovali sbírat vojska proti nepřítelům? Což aby se Canuleius opovažoval v senátu pronášet řeč, že zabrání konání odvodu, jestliže otcové mu nedovolí, aby byly přijaty jeho zákony, a neuznají tak jeho vítězství? Což-

pak to znamená jiného, než že vyhrožuje zradou vlasti a pak že ještě ji nechá obléhat a dobývat! A co odvaha dodá onen Canuleiův projev ne lidu římskému, ale Volskům, Aequům a Vejanům! Což nezačnou do budoucna věřit, že budou stoupat na Kapitolský hrad pod vedením Canuleio-vým, až oni — tribunové — otcům vyrvou pevnost ducha zároveň s právem i důstojností? Ale konsulové prý jsou připraveni být vojévudci spíše proti zločinnu spoluobčanů než proti zbráním nepřátel.

3/ Protože se v senátu projednávaly ponejvíce takovéto věci, promluvil Canuleius na doporučení svých návrhů zákona i proti konsulům takto: „Zdá se mi, Quiritové, že jsem věru už dříve pozoroval, jak vámi otcové pohrdají a za jak nehodné vás pokládají, abyste s nimi žili v jednom městě a uvnitř týchž hradeb. Teď však to vidím nejvíce, protože se proti našim návrhům zákona takto ostře postavili. Co jiného jimi připomínáme, leda že jsme jejich spoluobčané, třebaže nemáme stejný majetek s nimi, a že přece obýváme stejnou vlast jako oni. Jedním z těch návrhů žádáme za právo šatku, které bývá dáváno sou-sedním kmenům a cizincům; my aspoň jsme udělili občanské právo, které je víc než právo šatkové, nepřítelům, dokonce poraženým. Tím druhým návrhem nepřinášíme nic nového, ale vyžadujeme to, co patří lidu, a toho se také domáháme: aby totiž národ římský svěchoval čestné úřady těm, kterým bude chtít. Pročpak tedy otcové plaší kdekoho a kdeco, proč byl na mne učiněn útok právě nedávno v senátu a proč vyhlašují, že mě ztloučou a že znectí svatosvatou moc tribunskou? Jestliže se dává národu římskému možnost svobodné volby, aby totiž svěchoval konsulat těm lidem, kterým bude chtít, to že nevydrží tohle město? Jestliže se neodmíná naděje i člověku plebej-skému dosáhnout třeba nejvyššího úřadu, bude-li hoden

bodil vojsko z nebezpečí. Chtěl jen, aby se nepřítel co nejvíce unavil, aby on napadl vyčerpané s čerstvými silami.

Ačkoliv postupovali pomalu, přece už měli, zvláště jezdcí, jen skrovnou dobu, aby začali útočit. V prvních řadách postupovaly praporece legií, aby se nepřítel nebál žádného skrytého úkladu nebo nenadálého útoku. Ale diktátor zanechal mezery mezi řadami pěšáků, aby koně mohli být vypuštěni po prostoře dost uvolněné. Zároveň zvedl šik válečný pokřik a jízda puštěná volným během se vrhne na nepřítel a nažene náhlý strach vojákům, kteří nebyli spořádáni tak, aby odolali jízdní bouři. A tak stejně, jako přišla pomoc skoro už pozdě jim obklíčeným, tak také jim byla dána možnost oddechu.

Svěží Římané se dali do bitvy, která nebyla dlouhá ani nerozhodná. Potření nepřátelé se hnali zpět do tábora, a když už Římané se na ně řítili útokem, ustoupili a shlukli se do nejzazších částí tábora. Uváznou přehajíce v těsných branách, většina jich vystoupí na násep a val, jestli by se mohla bránit z místa výše ležícího, anebo někudy vylézt a tak uniknout.

Náhodou byl násep kdesi špatně upěchován a vahou vojáků, kteří tam stáli, se propadl do příkopu. Rozlehl se pokřik, že bohové tudy otvírají cestu k útěku, a tak vyvázl větší počet bezbranných než ozbrojenců.

Etruskové podruhé zlomeni

Touto bitvou byly podruhé zlomeny síly Etrusků. Sjednali pak mezi sebou, že Etruskové vyplatí římským vojákům žold za jeden rok a že jim dodají potraviny na dva měsíce; pak jim diktátor dovolil, aby poslali do Říma posly jednat za mír. Ale mír jim byl odepřen, povoleno jim jen příměří na dva roky. Diktátor se vrátil jako triumfátor do města.

Mám v ruce historiky, kteří pší, že diktátor přivedl ke klidu Etrurii jen tím, že srovnal rozbroje Arretinských a že smířil rod Cihrů s plebeji.

Po diktatuře se stal konsulem Marcus Valerius. Někteří zaznamenali, že byl zvolen, ač se o úřad neucházel a dokonce byl nepřítomen, a že ten volební sněm byl konán za předsednictví mezivláde. Jenom o tom není spor, že zastával konsulát s Apuleiem Pansou.

Plebejové získali úplnou rovnoprávnost s patricií

6/ Za konsulů Marka Valeria a Quinta Apuleia byly dost pokojné poměry za hranicemi. Etrusky udržovaly v klidu nezdarý v podnicích válečných a příměří; Samnité, pokoření porážkami mnohých let, nelitovali ještě nové smlouvy. V Římě také ponechávali plebeje v klidu a ulehčovali jim zaváděním kolonistů do osad.

Ale přece aby nebyl všude klidný stav, byl podněcen spor mezi předními politiky obce, patricií a plebeji, a to vinou tribunů lidu Quinta a Gnaca Ogulniů, kteří vyhledávali na všech stranách příležitost, aby osočovali otce u lidu; když jiné jejich pokusy vyšly s nez darem, podnikli takové úřední řízení, kterým by nepodnítli k hněvu ty nejvyšší plebeje, ale samy vedoucí hlavy plebejů, bývalé konsuly a plebejské triumfátory. K jejich čestným úřadům už nechybělo nic kromě kněžských hodností; ty ještě nebyly přístupné oběma společenským vrstvám. Podali tedy návrhy zákona, aby sněm schválil rozmnožení počtu kněží: poněvadž jsou čtyři augurové a čtyři pontifikové v té době, aby byli obdobně ještě čtyři pontifikové a pět augurů a aby byli všichni příbrání z plebejů.

Jakým způsobem mohl sbor augurů být zmenšen na čtyři, nikde nenalézám, leda smrtí dvou. Je totiž zná-

mo, že mezi augury má být nerovný počet, aby tři starobylé okresy (tribus) Ramnové, Titiové a Lucerové měly každý svého augura; anebo kdyby jich bylo třeba víc, aby počet kněží rozmnožili, jako byli rozmnoženi, když ke čtyřem bylo připojeno pět a tak doplnili počet na devět, aby bylo po třech do jednotlivých okresů. Avšak protože byli příbírání z plebejů, stejné otcové tu věc těžce nesli a jako vždy viděli, že konsulát utrpěl na důstojnosti plebejským konsulátem. Tvářili se, jako by se to spíše týkalo bohů než jich samých; oni prý sami budou hledět, aby obřady jim na počet podávané nebyly porušovány; to prý si jenom přejí, aby nějaká pohroma nepostihla obec. Méně se však už snažili, protože už byli zvyklí porážkám v takovýchto zápasech. Pozorovali také, že jejich protivníci neusilují už o to, več kdysi sotva doufali — o vysoké čestné úřady, ale že už dosáhli všeho, oč bojovali s pochybnou nadějí, že dosáhli početných konsulátů, censor a triumfů.

Proč by si plebejové nezasloužili kněžské hodnosti?

7/ Přece však prý se vedl boj předejším mezi Appiem Claudiem a Publiem Deciem Murem při doporučování a odmítní tobo návrhu zákona. Když oni vedli rozpravu, přednesli o právu otců a lidu skoro totéž, co bylo řečeno kdysi pro obhajobu zákona Liciniova i proti němu v době, kdy byl pro plebeje vymáhán konsulát. Tu prý se objevil Decius v podobě svého otce, jak ji viděli mnozí, kdož byli přítomni na shromáždění, s podkasaným šatem gabinským a jak stojí na oštěpu; v takovém oděvu se obětoval za legie římské. Tak prý se zdál Publius Decius konsul čistým a zbožným bohům nesmrtelným, stejně jako by byl obětován jeho spolukonsul Titus Manlius: týž Publius Decius že by nemohl být řádně zvolen,

aby vykonával veřejné oběti národa římského? Snad by tu bylo nebezpečí, aby neslyšeli bohové Deciovy prosby méně než Appia Claudia? On že poctivěji koná své soukromé oběti a nábožněji uctívá bohy než Decius? Koho že mrzí ty sliby, jež jménem státu vyhlásilo tolik konsulů plebejských, tolik diktátorů, když odcházeli k vojsku, anebo i uprostřed samých válek? Jen aby si spočítali vojvůdce těch let, jimiž za vedení plebejů i s božskou pomocí jim se začaly konat válečné činy. Jen aby si spočetali triumfy! Plebeje prý nijak nemusí mrzet stupeň jejich urozenosti. On — Publius Decius Mus — považuje za jisté, vypukne-li nějaká náhlá válka, že senát a lid římský nebudou moci skládat více naděje do patricijských než do plebejských vojevůdců.

Publius Decius Mus prohlásil: „Protože tomu tak je, komu z bohů nebo z lidí se může zdát nedůstojným, aby ti muži, které jste poctili křesly kurulskými, togou lemovanou, tunikou zdobenou palmami, togou vyššívanou a triumfálním a vavřínovým věncem, jejichž domy jste vyznamenali nad jiné zavěšením odění nepřátelských, ti aby si připojili odznaky pontifiků a augurů? Ten, kdo jel vyzdoben rouchem Iova Nejlepšího Největšího na pozlaceném voze skrze město a vystoupil na Capitolium, ten nebude spatřen s obětí číší a berlou, nebude s hlavou zahatnou zabíjet obětní zvíře, ani věštné znamení nedostane na posvátné výšině? Na nápisu jeho busty se bude číst docela klidně konsulát, censura a triumf, ale přidáte-li kněžský úřad augura nebo pontifika, jak to snesou oči čtoucích? Já aspoň — řekl bych, ať mi boží prominou — doufám, jsme už takoví laskavostí národa římského, že dáваме kněžským úřadům méně cti svou důstojností, než jí od nich dostaneme, a vyžadujeme spíše v zájmu bohů než svém, abychom ctili i jménem obce ty, které soukromě ctíme.“

8/ „Ale nač jsem já tu až dosud takhle mluvil,“ pokračoval Publius Decius Mus, „jako by právo na zastávání kněžských funkcí bylo nedotknutelné, protože patří jen patricijům, a jako bychom neměli v držení jednu, a to právě nejznamenitější kněžskou hodnost? Vidíme plebeje v desetičlenné komisi pro konání obřadů, jak vykládají prorocké verše Sibylliny a osudy tohoto národa, také jako představené Apollónových obětí a jiných slavností. Ale ani tehdy se nestala patricijům žádná křivda, když počet dvoučlenné komise pro konání obřadů byl rozmnoužen ve prospěch plebejů, a nyní tribun statečné a rázně připojil ještě pět míst augurů a čtyři pontifiků, aby na ně byli jmenováni plebejové: ale ne proto, aby vás, Appie, z toho místa vypudili, ale aby vám pomáhali lidé plebejští také při obstarávání služeb božích, stejně tak jako jsou vám nápomocni při ostatních úkolech světských, co jim síly stačí. Nestyď se, Appie, že máš v kněžském úřadě za spoluobětníka toho, koho jsi mohl mít při censuře, kohos mohl mít za spolukonsula, jehož velitelem jízdy můžeš být, bude-li on diktátorem, stejně tak, jako ty můžeš být diktátorem jeho jako velitele jízdy.

Přistěhovaného Sabina jako praotce vaší urozenosti nebo Attia Clausa nebo Appia Claudia — jestli to chcete raději slyšet — oni starobylí patricijové přijali mezi sebe. Neopovrhuj námi, přijmi nás do počtu kněží. Mnohá vyznamenání s sebou přinášíme, dokonce všechna ta, která i vám dodala hrdosti. Lucius Sextius se stal prvním konsulem z plebejů, Gaius Licinius Stolo prvním velitelem jízdy, Gaius Rutilius prvním diktátorem a censorem, Quintus Publilius Philo prvním praotorem. Vždycky takhle a tataž slova byla slyšena, že vy máte právo zkoumat vůli bohů, vy že sami máte urozenost, vy sami spravedlivou vrchní moc i právo konat pozorování věšt-ných ptáků doma i ve válce.

Stejně šťastně se až dosud rozvíjely poměry u plebejů i u patricijů a bude tomu tak i dále.

Což jste nikdy neslyšeli vypravovat, že patricijci se na počátku stali lidé nikoliv z nebe spadlí, ale takoví, kteří mohli otce jmenovat, což neznamená nic víc, než že to byli lidé narození jako svobodní. Já už mohu nazývat svého otce konsulem, dědem ho už bude moci jmenovat můj syn. O nic jiného se tu nejedná, Quiritové, než abychom dosáhli všeho toho, co se nám odírá. Patricijové vyhledávají jenom spory a nestarají se o to, jaký úspěch v těch hádkách mají. Já soudím, abyste tento návrh zákona schválili.

A budiž to dobré, příznivé a šťastné pro vás i pro stát tak, jak ty, navrhovatelé, doporučení zákona žádáš.“

Zákony prospěšné plebejům i obci

9/ Lid ihned vybízel, aby se sešel sněm po okresech, a ukazovalo se, že zákon je přijímán. Ale jednání onoho dne bylo zmařeno zakročením.

Následujícího dne byl návrh přijat za velkého souhlasu, ježto tribunové byli zastrašeni. Za pontifiky jsou zvoleni přímluvčí za ten zákon: Publius Decius Mus, Publius Sempronius Sophus, Gaius Marcius Rutilus, Marcus Livius Dentier; pět augurů rovněž z plebejů: Gaius Genucius, Publius Aelius Paetus, Marcus Minucius Faesus, Gaius Marcus, Titus Publicius. Tak byl vytvořen počet osmi pontifiků a devíti augurů.

Téhož roku konsul Marcus Valerius podal návrh zákona o odvolání k lidu, ještě pečlivěji spořádaný. Ten zákon byl tehdy podán potřetí po vyhnaní králů, po každé od té rodiny. Domnívám se, že příčina častějšího obnovení návrhu nebyla jiná, než že více platila moc několika málo jednotlivců než svoboda lidu. Zdá se však,

sídlili při řece Makře. Přijal jejich vzdání se — bylo to na sedm tisíc lidí — dal je naložit na lodi a dopravit podél pobřeží Etruského moře do Neapole. Potom byli přepravěni do Samnia a byly jim přiděleny pozemky ležící mezi jejich krajany. Horským Ligurům dal Aulus porézat vinice a spálit jim plodiny, dokud se, donuceni všemi válečnými pohromami — nevzdali a nevydali všechny zbraně. Pak plul Postumius dále po lodích, aby prozkoumal pobřeží Ingaunů a Intemelijských Ligurů.

Dříve než tito konsulové přišli k vojsku, které bylo svoláno do Pis, stáli mu v čele Aulus Postumius a bratr Quinta Fulvia Marcus Fulvius Nobilior; tento Fulvius byl tribunem druhé legie. Propustil během jednoho měsíce svého velení z vojny legii, dříve však přiměl setníky ke slavnostní přísaze, že odevzdají peníze ze svého budoucího žoldu do státní pokladny kvěstorům. Když byl jeho čin oznámen do Placentie — neboť tam se právě konsul vydal pochodem —, pustil se za vojenskými propuštěnci s lehce ozbrojenými jezdci a přivedl ty, které ještě mohl dostihnout, zpět do Pis, přičemž jim vyslovil pokárání. O těch ostatních zpravil druhého konsula. Na jeho zprávu bylo učiněno usnesení senátu, aby Marcus Fulvius byl vyhoštěn do Hispánie za Novou Kartáginu; také mu byl odevzdán dopis od konsula, určený Publiu Manliovi do Zadní Hispánie. Vojákům bylo nařízeno, aby se vrátili ke svým praporům. Na jejich potupení bylo rozhodnuto, aby jim byl pro ten rok vyplacen jen poloviční žold; kdyby se nevrátil některý voják k vojsku, pro ten případ bylo konsulovi přikázáno, aby jeho samého dal prodat do otroctví a jeho jmění aby nechal propadnout.

Útisk Římanů v Illyrii

42/ Téhož roku se vrátil Lucius Duronius, který byl předsedlou praetorem, z Illyrika do Brundisia, a to s deseti lodmi. Zanechal pak lodi v přístavu, přišel do Říma a vykládal o činech, které tam podnikl. Beze všech pochybností svedl vinu za všechna mořská lupičství na illyrského krále Gentia: z jeho království prý vyplouvají všechny lodi, které pustoší pobřeží Horního moře; ohledně těchto záležitostí prý poslal vyslance, ale nebyla prý jim dána možnost setkat se s králem. Do Říma pak přišli od Gentia vyslanci a oznámili, že král byl právě nemocen ve vzdálené části svého království. Gentius prý žádá senát, aby nevěřili smyšleným obviněním, která proti němu vznášejí nepřátelé. Duronius však k tomu dodal, že na římských občanech a na spojencích latinského kmene byla v Gentiově království — podle zvěstí — spáchána bezprávná; římské občany prý jsou nuceně zadržováni na Korkýře.

Senátoři uznali za vhodné dát si je všechny předvést do Říma. Praetor Gaius Claudius měl s nimi zavést vyšetřování a prozatím neměla být dána žádná odpověď ani králi Gentiovi, ani jeho vyslancům.

Doplnění kněžských sborů úředními akty

Mezi mnohými jinými, které zdolala morová nákaza toho roku, zemřelo také několik kněží. Zemřel pontifex Lucius Valerius Flaccus. Na jeho místo byl dosazen jako náhradník Quintus Fabius Labeo. Dále zabýnul Publius Manlius, který se nedávno vrátil ze Zadní Hispánie, člen tříčlenného sboru kněží obstarávajících hostiny bohům. Quintus Fulvius, syn Markův, byl povolán na jeho místo vnitřní volbou ve sboru — jako jeden ze tří —, ač mu tehdy ještě nebylo ani sedmnáct let.

Když měl být dále určen náhradník pro kněžský úřad „krále obětníka“ na místo Gnaea Cornelia Dolabellu, nastal spor mezi nejvyšším pontifikem Gaiem Serviliem a Luciem Corneliem Dolabellou, jedním ze dvou členů komise pro stavbu loďstva; pontifex ho totiž vybízel, aby se vzdal úřadu, aby mohl být znovu vysvěcen. Dolabella se však vzpíral, a proto mu uložil pontifex peněžitou pokutu. Dolabella se však odvolal, a tak nastal spor před lidovým sněmem. Když už byl větší počet okresů povolán k odevzdání hlasu, vyzývali ho lidé — jako člena komise —, aby byl naslovo poslušen pontifika; pokuta prý mu bude prominuta, jestliže se vzdá svého úřadu. Ale nakonec přišlo neblahé znamení z nebes, které přerušilo jednání sněmu. Proto měli potom pontifikové náboženských obav zaslavit Dolabellu do kněžského úřadu. Zasvětili tedy Publia Cloelia Sicula, který byl jmenován na druhém místě.

Na sklonku roku zemřel také Gaius Servilius Geminus, nejvyšší pontifex; patřil také k desetičlennému sboru kněží pro konání obětí. Za pontifika byl na jeho místo zvolen přímo ze středu sboru Quintus Fulvius Flaccus. Potom byl volbou určen za nejvyššího pontifika Marcus Aemilius Lepidus, ačkoli se o tu hodnost ucházeli mnozí významní muži. Za člena sboru deseti kněží ke konání obětí byl vnitřní volbou jmenován Quintus Marcius Philippus namísto Servilia. Zemřel také augur Spurius Postumius Albinus. Na jeho místo si zvolili augurové ze své vlastní volby Africanova syna Publia Scipiona.

Vnitřní italská administrativa

Obyvatelům města Cumae bylo toho roku na jejich žádost povoleno, aby v úředních podáních užívali latiny a aby i vyvolávači při dražbách měli právo hlásit latinsky.

43/ Obyvatelům města Pisae byly senátem vzdány díky za to, že slíbili dát území, kam by byla zavedena osada Luna. Do tříčlenné komise byli pro ten podnik zvoleni Quintus Fabius Buteo a Marcus a Publius Popiliové Laenatové.

Byl také doručen dopis od praetora Gaia Maenia, jemuž připadla za úřední působitě Sardinie a jemuž byl ještě přidán úkol vést vyšetřování o travičství v místech vzdálených více než deset tisíc dvojkroků od města. Praetor psal, že odsoudil už tři tisíce lidí a že vyšetřování ještě narůstá udáními; buď prý toho bude muset nechat, anebo se vzdát své provincie.

Fulviov triumf nad Hispány. „Lex Villia annalis“

Quintus Fulvius Flaccus se vrátil z Hispánie do Říma s velkou pochvalnou zvěstí o svých válečných činech. Když se ještě zdržoval za hranicemi města, zatímco se jednalo o jeho triumfu, byl zvolen konsulem s Luciem Manliem Acidinem a za několik málo dní potom vjel slavnostně v triumfu do města doprovázen vojáky, které s sebou přivedl. V triumfálním průvodu vezl sto dvacet čtyři zlaté věnce, mimoto třicet jednu libru zlata a sto sedmdesát tři tisíce dvě stě denárů raženého oscenského stříbra. Vojákům dal z kořisti po padesáti denárech, setníkům dvojnásobný počet, jezdcům trojnásobný a stejně tolik spojencům latinského kmene; žold dal všem vyplatit dvojnásobný.

44/ Toho roku byl poprvé podán návrh zákona plebejským tribunem Luciem Villiem: kolik let musí být star každý uchazeč o úřad, aby ho směl dosáhnout. Odtud bylo dáno také přjmení jeho rodině, totiž „Annales“, to je „Počítající roky“.

když konsul Fulvius zavolal na tribuny: „Copak nevidíte, že vás omezují ve vaší pravomoci a že dojde k povstání, nerozpustíte-li okamžitě shromáždění lidu?“

4/ Sotva se lid rozšel, svolá se senát a konsulové učiní toto prohlášení o shromáždění lidu, jež právě přerušila násilná a drzá útočnost nájemců: „Marcus Furius Camillus, jehož vyhnanství mělo následovat vzápětí po zničení města, připustil, aby ho rozhořčení občané odsoudili. Před ním to byli decemvirové, podle jejichž zákonů se žije do dnešního dne, a ještě později mnoho čelných státních osobností, a ti všichni se podrobili soudu národa. Jen Postumius z Pyrgů znásilnil hlasovací právo římského lidu, rozbil lidové shromáždění, urazil důstojnost tribunů, proti římskému lidu postavil úplný bojový šik, zmocnil se vybraného místa, aby oddělil tribuny od lidu, a zabránil, aby okrsky mohly být vyzvány k hlasování. Před vražděním a bitkou zachránila lidi jedině shovívavost úředních představitelů, kteří protentokrátě ustoupili zběsilosti a neomalenosti hrstky lidí a strpěli, aby ta smečka měla vrch nad nimi i nad římským lidem. Proto také sami ze své vůle přerušili sněmování, jemuž chtěl zabránit obžalovaný násilník použitím zbraní; nechtěli také poskytnout příležitost těm rozvratníkům užuž se třesoucím na utkání.“

Protože pro ožehavost případu schvaloval tato opatření každý, kdo to dobře myslel se státem, a protože senát učinil prohlášení, že toto násilí bylo úkladem proti státu a dalo zároveň nakažlivý příklad, upustili oba Carviliové, tribuni lidu, okamžitě od uložené pokuty a určili Postumiovi lhůtu, kdy se má dostavit před soud pro hrdelní zločin, a rozkázali, nedá-li rukojmí, aby ho úřední posel zatkl a dovedl do žaláře. Postumius postavil rukojmí, ale neobjevil se. Tribunové se obrátili s dotazem k lidu a lid se usnesl na tomto rozhodnutí: „Neukáže-li se Postumius

1. května a toho dne se na výzvu neohlásí, ani se neomluví, bude se pokládat za muže ve vyhnanství, jeho majetek se dá do prodeje a zakáže se každému nabídnout mu oheň nebo vodu!“

Potom jednomu za druhým všem těm, kteří podnítili ten povyk a srocení, začali určovat lhůtu k zodpovědní z hrdelního zločinu a žádat rukojmí. Ze začátku vsazovali do vězení ty, kteří rukojmí nedávali, pak i ty, kteří je dát nemohli. Většina volila odchod do vyhnanství, aby se tomuto nebezpečnému úskalí vyhnuli.

Volba pontifika maxima. Doplňení armády

5/ Takový konec vzalo podvodné jednání státních nájemců i bezostyšnost, s jakou nakonec svou podlost ještě hájili. Nato se konalo shromáždění k volbě nejvyššího pontifika. Tyto volby řídil nový pontifex Marcus Cornelius Cethegus. Tři uchazeči vynaložili na toto volební zápolení svrohané úsilí: konsul Quintus Fulvius Flaccus, který byl dvakrát konsulem a také už censem, Tirus Manlius Torquatus, počtěný rovněž dvěma konsuláty a censurou, a konečně Publius Licinius Crassus, který se hodlal ucházet o úřad kurulského aedila. A tenhle jinoch zvítězil v této soutěži nad muži úctyhodnými věkem i hodnostmi. Sto dvacet let před ním, s výjimkou Publia Cornelia Calussy, nebyl nikdo zvolen za velekněze, kdo by už nezačínal křeso kurulských úřadů.

Protože konsulové jen s obtížemi prováděli odvody, neboť nedostatek schopného mladého mužstva nemohl tak snadno vyhovět oběma požadavkům, tj. vytvořit nové městské legie a doplnit legie staré, nařídil jim senát, aby se svého úkolu nevzdávali a zvolili po dvojici triumvirů: jedni ať mají přehled o stavu svobodných občanů ve vesnicích, obchodních střediscích a okresních sídlech na této